

Σχολική Ψυχολογία

Ενότητα 4

Χαρακτηριστικά Παιδιών με Μαθησιακές Δυσκολίες

Ελευθερία Ν. Γωνίδα
Τμήμα Ψυχολογίας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Χαρακτηριστικά Παιδιών με Μαθησιακές Δυσκολίες

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Εισαγωγικά Στοιχεία

Εισαγωγικά στοιχεία (1/4)

Μαθητές με Μαθησιακές Δυσκολίες (ΜΔ):

Ετερογενής ομάδα ως προς τις δυσκολίες και τις δυνατότητες.

Εναλλακτικά προφίλ μαθητών.

Εισαγωγικά στοιχεία (2/4)

Πρέπει πάντα να έχουμε στο νου μας ότι:

- (α)** κάθε άτομο με ΜΔ δεν εμφανίζει όλα τα ‘τυπικά’ χαρακτηριστικά,
- (β)** κάθε άτομο που διακρίνεται από κάποια από τα ‘τυπικά’ χαρακτηριστικά’ δε σημαίνει ότι έχει οπωσδήποτε ΜΔ.

Εισαγωγικά στοιχεία (3/4)

Ωστόσο,

ορισμένα χαρακτηριστικά (γνωστικά, μεταγνωστικά, ψυχοκοινωνικά και κινήτρων) φαίνεται ότι διακρίνουν σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό την πλειοψηφία των παιδιών με ΜΔ.

Εισαγωγικά στοιχεία (4/4)

ΑΡΑ:

Απαραίτητη η αναλυτική καταγραφή του ατομικού προφίλ κάθε παιδιού που παραπέμπεται για αξιολόγηση ΜΔ (δυσκολίες και δυνατότητες).

Σχεδιασμός ενός εξατομικευμένου προγράμματος παρέμβασης προσαρμοσμένου στις δυνατότητες και τις αδυναμίες του.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Γνωστικά Χαρακτηριστικά Παιδιών με Μαθησιακές Δυσκολίες

Γνωστικά χαρακτηριστικά (1/6)

Γενικά, οι δυσκολίες μπορεί να αφορούν:

- οπτική ή/και ακουστική αντίληψη,
- φωνολογική επεξεργασία,
- μνήμη,
- αυτοματισμό,
- προσοχή (ενδεχομένως).

Γνωστικά χαρακτηριστικά (2/6)

Οπτική αντίληψη:

Τα παιδιά συγχέουν γράμματα, λέξεις, αριθμούς, σύμβολα με οπτική ομοιότητα, δυσκολεύονται στην ολική εξέταση λέξεων και στη συγκράτηση της οπτικής εικόνας των λέξεων στη μνήμη τους.

Π.χ., ω-3, 3-ε, γ-χ, αι-ια, οι-ιο, ει-ιε, π-μπ, θ-δ, βάρος-βάθος, θεσμός-δεσμός, θέμα-δέμα, 6-9, 24-42, +/-, ./:;, κτλ..

(βλ. και Πολυχρόνη, 2011)

Γνωστικά χαρακτηριστικά (3/6)

Ακουστική αντίληψη:

Δυσκολίες διάκρισης ακουστικών διαφορών ανάμεσα σε ήχους με ηχητικές ομοιότητες ή με ομοιότητες σε συγγενικούς ήχους στο αρχικό τμήμα μιας λέξης, φωνητικά λάθη στην ορθογραφία.

Π.χ., β-φ, δ-θ, σ-ζ, ο-ου / κ-γκ, π-μπ, τζ-τα / κόπος – τόπος, θέμα – δέμα, κτλ..

(βλ. και Πολυχρόνη, 2011)

Γνωστικά χαρακτηριστικά (4/6)

Φωνολογικά ελλείμματα (ερμηνευτική υπόθεση):

Δυσκολίες στην επεξεργασία και την κατανόηση της φωνολογικής δομής των λέξεων σε επίπεδο συλλαβής και σε επίπεδο φωνήματος.

Π.χ., συλλαβική και φωνημική επεξεργασία, απαλοιφή συλλαβών από αρχή, μέση και τέλος μιας λέξης, αλλαγή της σειράς των συλλαβών και δημιουργία μιας νέας λέξης/ψευδολέξης, αναγνώριση λέξεων που μοιάζουν ή διαφέρουν σε μία συλλαβή.

Δυσκολίες κατάκτησης της πρώτης ανάγνωσης και της αυτοματοποίησης της ανάγνωσης.

Γνωστικά χαρακτηριστικά (5/6)

Μνήμη:

- Περιορισμένη χωρητικότητα βραχύχρονης μνήμης.
- Χαμηλή επίδοση όταν ο χρόνος μεταξύ του ερεθίσματος και της ανάκλησης είναι μεγάλος.
- Αδυναμίες ανάκλησης (άμεσης και μετά από παρεμβολή), όχι τόσο αναγνώρισης.
- Αδυναμία χρήσης στρατηγικών εσωτερικής επανάληψης των πληροφοριών.
- Αδυναμία χρήσης στρατηγικών οργάνωσης των πληροφοριών.
- Δυσκολίες αποθήκευσης στη μακρόχρονη μνήμη.

Γνωστικά χαρακτηριστικά (6/6)

Αυτοματισμός:

Δυσκολίες εκτέλεσης δραστηριοτήτων που απαιτούν μεγάλη ευχέρεια και αυτοματοποιημένες διαδικασίες.

Π.χ., γρήγορη γραφή, κατανόηση από προφορικό λόγο, το να κρατά σημειώσεις, κτλ..

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Μεταγνωστικά Χαρακτηριστικά Παιδιών με Μαθησιακές Δυσκολίες

Μεταγνωστικά χαρακτηριστικά (1/7)

- Σύντομα εισαγωγικά στοιχεία για τις μεταγνωστικές διεργασίες.
- Συμβολή των μεταγνωστικών διεργασιών στη διαδικασία της μάθησης.
- Μεταγνωστικές διεργασίες και ΜΔ.

Μεταγνωστικές διεργασίες (2/7)

Οι μεταγνωστικές διεργασίες ορίζονται με αναφορά σε 2 διαστάσεις:

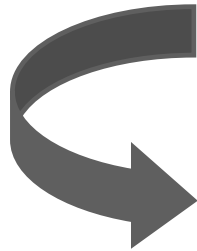
(α) Την ενημερότητα του ατόμου για το σύνολο των γνώσεων και των διαδικασιών που εμπλέκονται σε μια μαθησιακή δραστηριότητα (Ευκλείδη, 1997. Flavell, 1979).

(β) Τις δεξιότητες σχεδιασμού, παρακολούθησης και ρύθμισης της πορείας επίλυσης ενός προβλήματος ή, γενικότερα, της μάθησης (Brown, 1978. Ευκλείδη, 1997. Flavell, 1979).

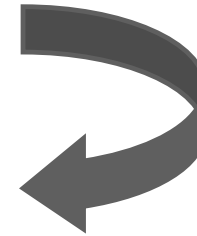

Μεταγνωστικές διεργασίες και εκπαιδευτική πράξη (3/7)

Σπουδαιότητα μεταγνωστικών διεργασιών στη μάθηση.

μαθητές/ήτριες
χωρίς δυσκολίες

μαθητές/ήτριες με
δυσκολίες μάθησης

Μεταγνωστικές διεργασίες (4/7)

ΑΛΛΑΓΗ ΣΤΗΝ ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΩΝ ΔΥΣΚΟΛΙΩΝ ΜΑΘΗΣΗΣ!

Η αποτυχία στο σχολείο οφείλεται:

→ **ΟΧΙ** στην απουσία γνωστικών ικανοτήτων,

ΑΛΛΑ

→ στην απουσία των γνωστικών διαδικασιών, οι οποίες, μέσω της στρατηγικής εφαρμογής τους, θα επέτρεπαν την αξιοποίηση των ικανοτήτων,

ή

→ στην ελλιπή εφαρμογή των παραπάνω διαδικασιών, όταν αυτές είναι διαθέσιμες.

Μεταγνωστικές διεργασίες (5/7)

ΑΡΑ, οι μαθητές/ήτριες με δυσκολίες μάθησης:

- (α)** Υπολείπονται στη **στρατηγική εφαρμογή** των διαθέσιμων γνωστικών τους δεξιοτήτων σε συνάρτηση και με τα χαρακτηριστικά και τις απαιτήσεις της εκάστοτε μαθησιακής συνθήκης.
- (β)** Είναι **παθητικοί** κατά τη διάρκεια της μάθησης.

Μεταγνωστικού τύπου αδυναμίες

Μεταγνωστικές αδυναμίες (6/7)

ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΑ:

- Στην αναγνώριση των χαρακτηριστικών και του στόχου του υπό επίλυση έργου.
- Στο σχεδιασμό της λύσης του έργου.
- Στην ενεργοποίηση των διαθέσιμων κατάλληλων στρατηγικών για την επίλυσή του.
- Στην παρακολούθηση της πορείας επίλυσης και στην αξιολόγηση των επιμέρους βημάτων.
- Στην πιθανή τροποποίηση των αρχικά επιλεγμένων διαδικασιών επίλυσης.
- Στην αξιολόγηση της παραγόμενης λύσης.

Μεταγνωστικές αδυναμίες (7/7)

ΩΣΤΟΣΟ,

→ μεγάλες ατομικές διαφορές, **ποιοτικές και ποσοτικές**, ως προς τη διαθεσιμότητα και τη χρήση μεταγνωστικών δεξιοτήτων.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Μεταγνωστικές διεργασίες, Κίνητρα και Δυσκολίες Μάθησης

Μεταγνωστικές διεργασίες και κίνητρα (1/4)

Πρόσφατα:

μεταγνωστικές
διεργασίες

&

κίνητρα

Σύστημα κινήτρων ενεργητικής
εμπλοκής στη διαδικασία της
μάθησης.

Κίνητρα και δυσκολίες μάθησης (2/4)

ΓΕΝΙΚΑ:

Τα άτομα με ΔΜ, κυρίως λόγω του **ιστορικού αποτυχιών στο σχολείο**, στερούνται υψηλών κινήτρων επίτευξης και διαμορφώνουν αρνητικές αξιολογήσεις για τον εαυτό.

Ενίσχυση της παθητικής στάσης προς τη μάθηση.

Κίνητρα και δυσκολίες μάθησης (3/4)

ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΑ:

- Μειωμένη πρόθεση για μάθηση γενικά.
- Αποφυγή εμπλοκής σε ενεργητικές διαδικασίες μάθησης, κυρίως λόγω του φόβου αποτυχίας.
- Σταδιακή μείωση του ενδιαφέροντος για ό,τι σχετίζεται με σχολικά έργα.
- Άρνηση ή αντίσταση στην καταβολή προσπάθειας για την επίλυση ενός έργου.

Κίνητρα και δυσκολίες μάθησης (4/4)

- Απόδοση της αποτυχίας σε έλλειψη ικανοτήτων ή σε μειωμένη ικανότητα (όχι σε έλλειψη προσπάθειας).
- Απόδοση της επιτυχίας στην τύχη, στην ευκολία του έργου ή στην εύνοια του/της δασκάλου/-ας.
- Τάση για αρνητικές αντιλήψεις για τον εαυτό και χαμηλή αυτο-εκτίμηση.
- Παθητική αναζήτηση βοήθειας από άλλους και μίμηση.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Παρέμβαση σε Μαθητές/ήτριες με Δυσκολίες Μάθησης

Παρέμβαση (1/4)

Προγράμματα παρέμβασης με έμφαση σε τεχνικές, οι οποίες θεωρείται ότι:

1. Προάγουν την καλλιέργεια **γνωστικών και μεταγνωστικών δεξιοτήτων**.
2. Ρυθμίζουν τα **κίνητρα** και, γενικότερα, συνδέονται με την **κοινωνική επάρκεια** των μαθητών/-ριών με ΔΜ.

Γνωστική - μεταγνωστική παρέμβαση (2/4)

Συνήθως, άσκηση στις παρακάτω δεξιότητες:

- Προσεκτική ανάλυση του υπό επίλυση έργου.
- Εντοπισμό των στρατηγικών που οδηγούν στην επιτυχή έκβαση του έργου και παραγωγή του σχεδίου λύσης.
- Αναλυτική διδασκαλία των στρατηγικών αυτών με στόχο την εκμάθησή τους.
- Ανταλλαγή μεταγνωστικών πληροφοριών *(γιατί; πώς; πότε;)*.
- Αξιοποίηση της εξωτερικής επανατροφοδότησης ως προς τη χρήση και την επιτυχία εφαρμογής των στρατηγικών.
- Διεύρυνση της εφαρμογής των στρατηγικών σε συγγενικά έργα.
- Παρακολούθηση, έλεγχος και αξιολόγηση της πορείας επίλυσης.

Ρύθμιση των κινήτρων (3/4)

ΓΕΝΙΚΑ, χρήση τεχνικών με στόχο:

- (α)** Τον περιορισμό των αρνητικών αυτο-αξιολογήσεων και των αιτιακών αποδόσεων σε βάρος του εαυτού.
- (β)** Τη μείωση της παθητικής αναζήτησης βοήθειας από άλλους.

Ρύθμιση των κινήτρων (4/4)

ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΑ:

- Έμφαση στον προσανατολισμό στο υπό επίλυση έργο.
- Έμφαση στον καθορισμό στόχων.
- Ενίσχυση της πεποίθησης των μαθητών/-ριών με ΔΜ για την ικανότητά τους να αποκτήσουν τον έλεγχο μιας συνθήκης μάθησης.
- Αποφυγή υπερβολικά θετικών αξιολογήσεων, ειδικά σε σχέση με εύκολα έργα (*→ επιβεβαίωση της ανεπάρκειάς τους*).
- Μεγαλύτερη έμφαση στην προσπάθεια και μικρότερη στην ικανότητα.
- Περιορισμό των απτών εξωτερικών αμοιβών (προσανατολισμός σε εσωγενείς πηγές).

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Καταληκτικά Σχόλια

Καταληκτικά σχόλια (1/2)

➔ **Ιδιαίτερα σημαντική η συμβολή της μεταγνωστικής προσέγγισης.**

ΩΣΤΟΣΟ,

η Μεταγνωστική Προσέγγιση δε θα πρέπει να θεωρείται επαρκής για την ερμηνεία των δυσκολιών μάθησης, ούτε ακόμη και στη διευρυμένη της μορφή (και κίνητρα).

Καταληκτικά σχόλια (2/2)

Τόσο κατά την προσπάθεια ερμηνείας των δυσκολιών μάθησης όσο και σε κάθε προσπάθεια σχεδιασμού προγραμμάτων παρέμβασης,

 συνυπολογισμός:

→ **γνωστικών λειτουργιών,**

→ **μεταγνωστικών δεξιοτήτων,**

→ **κινήτρων,**

→ **συγκεκριμένων μαθησιακών αδυναμιών.**

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, **Ελευθερία Γωνίδα**.
**«Σχολική Ψυχολογία. Ενότητα 4: Χαρακτηριστικά παιδιών με μαθησιακές
δυσκολίες»**. Έκδοση: **1.0**. Θεσσαλονίκη **2015**. Διαθέσιμο από τη δικτυακή
διεύθυνση: <http://eclass.auth.gr/courses/OCRS220/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Μη Εμπορική Χρήση - Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Τέλος ενότητας 4

Επεξεργασία: Εύχαρις Κιζιρίδου
Θεσσαλονίκη, Χειμερινό Εξάμηνο 2014-2015

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

